

Svenka Savić
Vera Šosberger

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
IN VICTIMIZATION
AND THE
LAW

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
IN VICTIMIZATION
AND THE
LAW

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
IN VICTIMIZATION
AND THE
LAW

Svenka Savić (Novi Sad)

In Memoriam Vera Schosberger

(May 16th, 1927 – January 9th, 1972)*

Vera Schosberger was born May 16th, 1927.

Had circumstances developed in a different way, these days she would have celebrated her 73rd birthday with us in a city in which she, as a child, played first pieces of music on the piano, danced her first ballet steps, rushed down the staircase from the first floor. It was future ahead of that little girl back in the thirties. On the Women's Section of the Jewish Community, her mother prepared various celebrations and holidays, just as women do these days in the Community. We have gathered in her memory, without her, though. Just as there are talented children who are being paid attention to over here; it was the same case 70 years ago as well.

Childhood: Let us try to unroll the scroll of Vera's life, just as a scroll of Torah is unrolled in order a portion of a text important for the history of the Jewish nation be read. This is an opportunity to feel as if an extraordinary piano player who had no equal in Novi Sad were with us, comprising the tradition previous to her and following her: the cultural one, the pianistic one, the familiar one. We would like to enclose her artistic personality into our memory like a jewel of this town's cultural and artistic life, where some other pianists preceded her or came after her.

* This text is a part of the project 'Significant Women of Novi Sad', coordinated by Gordana Stojaković in the year 2000 within the framework of Women Studies and Research „Mileva Marić Einstein”.

I would like thank to all those who helped me bring together this paper in the shape it is in front of you now. It gained its accomplishment through longer or shorter talks by telephone or face to face with Lidija Dmitrijev, Andrija Preger, Mihajlo Kelbli, Djura Rajkovic, as well as relying on private documentation given to me by Pavle Schosberger, Antónija Tót, Anton Eberst, while Marija Adamov enabled me listening to Dusan Mihalek's tape recording. My special thanks go to photographer Branko Lučić and to editor Relja Dražić.

Veri Šosberger u spomen

(16. maj 1927 – 9. januar 1972)*

Vera Šosberger je rođena pre sedamdeset tri godine - 16. maja 1927.

Da su se okolnosti drugačije složile, ona bi danas zajedno s nama slavila svoj rođendan u gradu u kojem je kao dete izvodila na klaviru svoje prve interpretacije, igrala prve baletske numere, jurila niz stepenice sa prvog sprata. Pred tom devojčicom bila je davnih tridesetih godina budućnost. U Sekciji žena Optine njena majka je, zajedno sa drugim ženama, pripremala različite proslave i obeležavanje verskih praznika, isto kao što i danas rade žene u Sekciji žena Optine. Sastali smo se njoj u spomen, ali bez nje. Kao što sada postoje nadarena deca kojima se posvećuje pažnja ovde, tako je to bila tradicija i pre 70 godina.

Detinjstvo: Pokušajmo svi zajedno da odvijemo svitak Verinog života, kao što se odvije svitak Tore za čitanje nekog teksta značajnog za istoriju jevrejskog naroda. Prilika je da jednu osobu, jednu izuzetnu pijanistkinju, koja nema premca u novosadskoj sredini, osetimo kao onu koja je sa nama zajedno, sa

* Ovaj tekst deo je projekta „Znamenite žene Novog Sada“ kojim u Ženskim studijama i istraživanjima u Novom Sadu rukovodi Gordana Stojaković u 2000. godini. Tekst je pročitao na večeri organizovanoj Veri Šosberger u spomen u Jevrejskoj opštini u Novom Sadu 22. maja 2000. u organizaciji Sekcije žena Opštine i Ženskih studija u Novom Sadu.

Zahvaljujem se svima koji su mi pomogli da ovaj tekst sačinim u obliku koji je pred vama. Nastajao je kroz duže ili kraće razgovore, preko telefona ili licem u lice sa Lidijom Dmitrijevič, Andrijom Pregerom, Mihajlom Kelblijem, Đurom Rajkovićem, kao i na osnovu privatne dokumentacije koju su mi na uvid stavili Pavle Šosberger, Antonija Tot, Anton Eberst. Marija Adamov mi je pomogla da preslušam snimljenu emisiju Dušana Mihaleka u Radio Novom Sadu. Posebno se zahvaljujem na saradnji fotografu Branku Lučiću i izdavaču Relji Dražiću.

In Vera Schosberger's birth certificate (copy in Hungarian, issued September 2nd, 1941, signed by chief rabbi Dr Kiss Henrik), beside the date (May 16th 1927) and place (Novi Sad), we also find some data on her parents: Jenő Schosberger, born 1891 in Novi Sad; mother Lili, maiden surname Furst, born 1903 in Pozsony. Both of them Jewish.

The first place of residence in Novi Sad was Futoska Street, after that being Magyar Street number 76 (somewhat later renamed Avgusta Cesarca Street, nowadays it is Danila Kisa 44). After the war the family lived in Karadziceva Street 5. From the father's identity card, issued 1942 on the occasion of moving to Budapest, we learn his description: high, strong, dark haired, dark eyed, without particular distinguishing marks. From the mother's identity card we see her personal description: middle high, oval face, red-brown hair, brown eyed, regularly shaped mouth. The photograph in the identity card witnesses her extraordinary beauty and Vera's similarity with her mother. Her mother was educated, spoke Hungarian and German, which, presumably, she passed on to her daughters. In the heading occupation, it says she is a tradesman's wife – she had no career despite her remarkable education, which was usual for wealthy men's wives of that time in the city.

Thus, Vera was born in the family of a wealthy Jewish tradesman, Jenő Schosberger, as second child. Her elder sister Mira worked as an eminent scientist in Paris for many years (at the Institute of Psychology Rene Zazzo). The first names of the two daughters – Mira (Rachela) and Vera (Lea) are supposed to symbolize the basic philosophy of this family: they lived in *peace* with each other and others, *believing* that it was the only right way of living.

Both girls received good education as early as in their childhood, thanking to the prosperousness of the family. Both of them finished elementary school and gymnasium in Novi Sad, along with other Jewish children, and attended classes of Jewish teachers. Both implicitly and explicitly, they cherished the tradition

of the nation they belonged to. As for example, Mira and Vera, as children, took piano lessons, learned French and somewhat later English from Victor Dmitrijev's mother Claudia, a Jew of Russian origin. It should not be forgotten that back in 1940, the Novi Sad Jewish community amounted to 4,101 members (only 1,200 survived by the end of war, according to 'Jews in Yugoslavia', 1989, pg. 77). By their presence – culture and wealth – they enriched the multiethnic milieu of the city. In that milieu, the Schosbergers are unavoidable.

tradicijom koja joj prethodi i koja joj sledi: kulturna, pijanistička, porodična. Želimo njenu umetničku ličnost da uklopimo u naše sećanje kao jedan dragulj kulturnog i umetničkog života ovoga grada u kojem njoj neke druge (pijanističke) ličnosti, prethode i za njom slede.

U krštenici Vere Šosberger (kopija na mađarskom jeziku, izdata 2. septembra 1941, potpisuje je glavni rabin dr Kis Henrik/Kiss Henrik), pored datuma (16. maj 1927) i mesta (Novi Sad), nalazimo podatke o roditeljima: otac, Jenő Šosberger, rođen 1891. u Novom Sadu; majka Lili, rođena First (Furst) 1903. u Požunu. Oboje Mojsijeve veroispovesti i jevrejskog porekla.

Prvo mesto stanovanja u Novom Sadu bila je Futoška ulica, zatim Mađarska broj 76 (kasnije nazvana Avgusta Cesarca, a sada Danila Kiša 44). Posle rata porodica je stanovala u Karadžićevoj 5. Iz očeve legitimacije, izdate 1942. povodom prelaska u Budimpeštu, doznajemo njegov lični opis: „visok, snažan, tamnokos, tamnook, ovalnog lica, bez posebnih telesnih oznaka“. Iz lične karte majke vidimo njen lični opis: „srednje visine, ovalnog lica, riđomrke boje kose, braon očiju, usta pravilna“. Slika u legitimaciji svedoči o njenoj izuzetnoj lepoti i Verinoj sličnosti sa majkom. Majka je bila obrazovana, znala mađarski i nemački jezik, što je prenela i na svoje ćerke. U rubrici zanimanje piše da je supruga trgovca - nije imala svoju karijeru, i pored velikog obrazovanja, što je bilo uobičajeno u ono vreme za supruge imućnih ljudi u gradu.

Vera je, dakle, rođena u porodici imućnog jevrejskog trgovca Jene Šosbergera kao drugo dete. Njena starija sestra Mira, dugogodišnja je ugledna naučnica u Parizu (u Institutu za psihologiju Rene Zazzo). Lična imena dveju ćerki - Mira (Rahela) i Vera (Lea) treba da simbolizuju osnovu filozofije života ove porodice: Živeti u miru sa sobom i drugima, s *verom* da je to jedino ispravno.

Obe devojčice su dobile izuzetno obrazovanje još u detinjstvu, zahvaljujući dobrostojećoj situaciji u porodici. Obe su završile osnovnu školu i gimnaziju u Novom Sadu, zajedno sa drugom (jevrejskom) decom i slušali predavanja nastavnika poreklom Jevreja. Tu se implicitno i eksplicitno negovala tradicija naroda kojem pripadaju. Na primer, Mira i Vera su kao deca učile klavir, francuski i, kasnije, engleski jezik kod majke Viktora Dmitrijeva, Klaudije Dmitrijev, Jevrejke poreklom iz Rusije. Ne treba zaboraviti da je 1940. u Novom Sadu jevrejska zajednica brojala 4,101 člana (a samo 1,200 preživelo je krajem rata, prema podacima iz *Jews in Yugoslavia, 1989, str.77*). Jevreji su svojim prisustvom - kulturom i ekonomskom snagom - bogatili multietnički milje grada. U tom miljeu porodice Šosberger su nezaobilazne.

Vera showed talent for music in her early childhood, so piano studies followed as a natural result of that gift. Girlfriends from childhood remember Vera as a cheerful girl who would present her special show at children's gatherings, such as birthday parties: she would lie down and blow her belly up as a balloon. The children knew about that secret of hers, so, when the party got into its stride, they would ask her to show her secret. Vera would do it readily, because in that situation she was superior over others – being able to act out something others were not. That awareness of superiority will follow her throughout her life, either as a performance of real gift or as an obsession she should be like that. Superiority in this sense should be understood as human need to surpass the usual, the known, the common to everybody and to rise up beyond the truth of human power by which human consciousness gets changed and improved. Music is, for sure, one of the means by which such an aim can be achieved, believed Vera.

That is why she wanted from her early childhood to reach beyond, for what is unknown to others (those ordinary ones), reach for something others did not even seek. That need of attaining the truth beyond was characteristic feature of her whole personality and destiny. To gain ability of interpretation of other's musical thoughts in a way these thoughts become superior in creating a better world, this meant for her a basic demand for living. I have been told that in the moments of complete devotedness to looking for that beyond, she could be seen in various kinds of moods or conditions, estimated by ordinary observers as unusual, absent minded, being beyond real.

Youth: As for many other Jewish families in the world, for Vera's in Novi Sad as well, the beginning of World War II meant a turning point. Well ordered civic life with all the special days throughout the year (marking the Jewish holidays, birthdays and other remarkable dates for both the family life and the community) lost any sense. Time was ripe for finding out a new way of life in order to survive, because the German Reich issued special orders for the extermination of Jews all over Europe.

One of the ways to survive, Vera's parents estimated, was to move to Budapest in 1942 (about what we get informed from her father's preserved identity card, issued in Budapest August 17th, 1942, with the address in Buda, 3rd district, Kolosi square 1/III). That is where the Schosberger family bought a flat, while the two girls, Mira and Vera took up false identities – they had

Vera je u ranom detinjstvu ispoljila dar za interpretaciju muzike i studije klavira kasnije bile su prirodni sled njenom talentu. Drugarice iz detinjstva se sećaju Vere kao vesele devojčice koja bi na dečjim okupljanjima, kao što su rođendani, izvodila svoju specijalnost: legla bi i najednom naduvala svoj stomak kao balon. Deca su znala tu njenu tajnu, pa kada bi se zahuktala proslava molila bi je da im pokaže svoju tajnu. Vera bi to rado činila jer je u toj situaciji bila nad-moćna nad drugima - umela je nešto što drugi ne mogu. Ta svest o nad-moći pratiće je celog života, bilo kao stvarni dar, bilo kao opsesija da takva treba da bude. Ovde pojam 'nad-moć' treba shvatiti kao ljudsku potrebu da prevaziđe ono što je uobičajeno, ono što je znano, ono što svakom pripada po nekom redosledu stvari, da se uzvisi do druge istine ljudske moći kojom se menja svest ljudi ka boljim bićima. Muzika je, svakako, jedno od sredstava kojima se takav cilj doseže, verovala je Vera.

Zato je već od samog detinjstva želela da dosegne onostrano, ono što drugima (običnima) nije znano, ili to nešto drugo nisu ni tražili. Ta potreba da se dokuči istina sa druge strane bilo je obeležje cele njene ličnosti i sudbine. Steći nad-moć interpretiranja tuđih muzičkih misli tako da one postaju nadmoć u stvaranju boljeg sveta, bio je za nju zahtev življenja. Neki su mi pričali da je u trenucima potpune posvećenosti traženju tog drugog, viđena u različitim raspoloženjima ili stanjima koja su obični posmatrači procenjivali kao neuobičajeno, odsutno, izvan ovog ovde.

Mladost: Kao i za mnoge druge jevrejske porodice u svetu, i za Verinu u Novom Sadu početak II svetskog rata značio je preokret. Uređen građanski život, sa svim poznatim danima u godini (obeležavanje jevrejskih praznika, rođendana, i drugih značajnih datuma za život porodice i zajednice), nije više imao svoj smisao. Došlo je vreme kada je trebalo pronaći novi način življenja da bi se preživelo, jer je nemački Rajh izdao posebna uputstva za uništavanje Jevreja u celoj Evropi.

Jedan od načina preživljavanja, procenili su tada Verini roditelji, bio je da se presele u Budimpeštu, 1942. godine (o čemu doznajemo iz sačuvane legitimacije njenog oca izdate u Budimpešti 17. avgusta 1942, sa stanom u Budimu, III kvart, Kološi trg 1/III). Tamo je porodica Šosberger kupila stan, a dve mlade devojke, Mira i Vera, živele su pod drugim identitetom - imale su legitimacije svoje prijateljice Jelke Pecić i njene sestre, ofarbane kose u plavo, pokušavale su da sakriju svoj identitet i pomoću toga su dobile mesto da rade u jednoj fabrici u Budimpešti. U stanu porodice Šosberger su se okupljali intelektualci,

identity cards of their friend Jelka Pecić and her sister, dyed their hair blond, trying to hide their identity, so they got jobs in a factory in Budapest. In the Schosbergers' flat intellectuals gathered mainly from Novi Sad, but from other places as well, who estimated Budapest to have been safer from other places in the war waged Europe.

Their flat was a kind of intellectual oasis in the belligerent storm of chaos and human sufferings, an attempt young Jewish intellectuals overcome the times of war: Vera would play the piano; Ladislav Schlesinger, the blind pianist from Novi Sad (born in Subotica) was Vera's councilor and critic in her pianist acrobatism; Fredi Aschner from Zagreb would entertain the circle with jokes; Vera's elder sister Mira would play the role of the hostess; Viktor Dmitrijev was the one who would lead fiery political talks, while Lidija Dmitrijev would translate from Hungarian some useful texts for the circle of friends. Some other people were around as well, trying to make up together the appearance of pleasant life. However, when Hungarian fascist took over power in Hungary in 1943, life worsened a lot for the Jews in Budapest. Vera, hardly having reached 16, must carry the yellow ribbon as well, as a mark of the nation that is ostracized among the others; possibilities for moving are limited, and control over the family becomes strong. Such a psychical terror is possible to be endured by a young person only if he or she has certain support – Vera did have such a support in her family with which she bore that sort of human offence.

Although it was expected the situation would worsen, the family was left with the hope that the worst would not happen to them. Although Vera's family was offered to move to America (for a lot of money of course), they stay in Budapest to be taken away June 1st 1944. They were taken away to a camp. From a statement given in Novi Sad 1963, signed by Vera's good friends Jelena Kasovic (teacher of music at the Novi Sad music school) and Ruza Kraus (retired at the time), we learn that "Vera Schosberger, a musician from Novi Sad was kept in a concentration camp in Germany, at Bergen Belsen, from June 1st 1944, till December 6th 1944". After that, thanking to favorable circumstances, her family, due to its respect abroad as well, was exchanged for trucks from Switzerland, so the rest of the war Vera's family spent in Switzerland, under much less bound living conditions than at the camp. She returned to Novi Sad from there with her family at the end of war. Lidija Dmitrijev (who lost almost all her family in the Novi Sad raid in 1943, so each reunion with friends in the newly liberated city was dear to her)

uglavnom Jevreji iz Novog Sada ili drugih krajeva, koji su procenili da je Budimpešta u to vreme bila bezbednija od drugih mesta u ratom zahvaćenom prostoru Evrope.

Bio je njihov stan neka vrsta intelektualne oaze u ratnom vihoru haosa i ljudskih nedaća, pokušaj da mladi jevrejski intelektualci nadiđu ratnu situaciju: Vera je svirala na klaviru, slepi pijanista Ladislav Šlezinger iz Novog Sada (rodnom iz Subotice) bio je Verin saradnik i kritičar u pijanističkim akrobacijama, Fredi Ašner iz Zagreba uveseljavao je grupu pričanjem viceva, Verina starija sestra Mira učestvovala je u svemu i kao domaćica, žučne političke rasprave vodio je Viktor Dmitrijev, dok je Lidija Dmitrijev prevodila sa mađarskog nešto što je za grupu bilo od koristi. Bilo je tu i drugih osoba, svi zajedno su gradili privid koliko-toliko dobrog života.

Ali kada su na vlast u Mađarskoj došli mađarski fašisti 1943. za Jevreje se situacija u Budimpešti znatno pogoršala. I Vera, tek zadojevena u svojoj 16-oj godini, nosi žutu traku kao obeležje naroda koji je prokažen među drugima; mogućnosti kretanja su joj ograničena, nadzor nad delatnoću porodice maksimalan. Tu vrstu psihičkog terora može mlada osoba da izdrži ako ima neku potporu - Vera ju je imala u porodici sa kojom je zajedno trpela tu vrstu ljudske uvrede.

Mada je bilo očekivano da će se situacija pogoršavati, celoj porodici je ostala nada da se ono najgore njima neće dogoditi. I mada su Verinoj porodici predlagali odlazak u Ameriku (naravno za velike pare), oni ostaju u Budimpešti, da bi 1. juna 1944. došli i po njih. Odveli su ih u logor. Iz izjave koju su 1963. godine u Novom Sadu potpisale Verine dobre prijateljice Jelena Kasovic (profesorka Muzičke škole u Novom Sadu) i Ruža Kraus (tada već penzionerka), doznajemo da je „Vera Šosberger, muzičar iz Novog Sada bila u koncentracionom logoru u Nemačkoj u Bergen Belsenu od 1. juna 1944. do 6. decembra 1944. god“. Nakon toga, splet srećnih okolnosti je hteo, da je njena porodica, baš zahvaljujući svome ugledu i u inostranstvu, zamenjena za kamione iz Švajcarske, pa je ostatak ratnog vremena Verina porodica provela u Švajcarskoj uz daleko blaži režim ograničenja življenja nego što je bio u logoru. Odande se vratila sa porodicom u Novi Sad krajem rata. O susretu sa njom nakon rata svoje sećanje evocira Lidija Dmitrijev (kojoj je skoro sva rodbina stradala u novosadskoj raciji 1943, pa joj je svaki susret sa poznanicima u tek oslobođenom gradu bio drag) : „Šetali smo kejom pored Dunava, kad vidim da nam u susret dolaze Vera, njena sestra Mira, otac i majka sa koferima u rukama. Za mene je taj susret bio osećanje sreće da ih sve zajedno vidim“.

evokes her memory on meeting her after the war: " We were walking along the Danube, when I caught sight of Vera, her sister Mira, father and mother with suitcases in their hands. That reunion made me happy, it was good to see them together".

Vera lived through four years of horrors of war. When I say *lived through*, that verb has two meanings. Firstly, she was not liquidated by advanced mechanisms of ethnic cleansing so well developed by the German power. Secondly, *to survive* means, "to accumulate certain experience which afterwards could be a locomotive for certain behavior". Both meanings of this word affected Vera Schosberger's further life in Novi Sad. The experience she gained as burden of war affected her life for sure in the future, but how and how much, we will never be able to measure. That very experience might have been activated in a segment of life difficulties of another kind. It must have contributed to that particular recognizable sensitivity mentioned by everyone that ever listened to Vera's piano playing. That ability of hers for an empathy with the composers whose thoughts she interprets into our experience, that high ability of feeling sympathy with other's destinies is only possible if we ourselves experience such depths.

Education: Upon return to Novi Sad with her whole family August 1945, both sisters started up with academic life: Mira got a grant in France and never ever returned home again, Vera enrolled in the Academy in Belgrade. From her student booklet (index) from the State at Academy of Music we can see she matriculated at the Department for piano studies (September 29th, 1945) as regular student. She was taught by the most prominent domestic music experts of the time: Ćiril Ličar – piano; Stanojlo Rajčić – harmony; Milošević – punctuation; Binguć – form studies; Kozina – intonation and choir singing; Manojlović – History of music; Marko Tajčević –counterpoint; Dragutinović – choir singing; Krstić – piano methodology (she also had lectures in pre-military training, taught by captain Nikola Jančić). At the end of her student booklet it says: "She passed her final degree June 14th, 1949 with A in piano, musical aptitude outstanding". It was signed by B. Dragutinović on behalf of the Rector of Music Academy.

So far we have no data about her life as a student in Belgrade. From an acknowledgement having been kept (hand written) we can see that Vera acquired a piano (October 2nd, 1946 in Novi Sad) from Gutman Rene, which fact shows the readiness of the family to enable Vera devote herself to music: "To Ms.Vera Schosberger, N. Sad".

Vera je preživela četiri godine ratnih strahota. Kad kažem *preživela* taj glagol ima dva značenja. Prvo, fizički nije bila likvidirana razrađenim mehanizmom etničkog čišćenja tako dobro smišljenim od strane nemačke vlasti. Drugo, *preživeti* znači 'nakupiti određeno iskustvo koje može biti, potom, zamajac određenog životnog ponašanja'. Oba značenja ove reči važe za dalji život Vere Šosberger u Novom Sadu. Ono što je iskustveno stekla kao ratni teret sasvim sigurno je uticalo na njen potonji život, ali kako i koliko to nikada nećemo moći izmeriti. Možda se samo to iskustvo aktiviralo u nekom segmentu drugih životnih teškoća. Ono je, sasvim sigurno, doprinelo toj prepoznatljivoj osećajnosti koju pominju svi koji su slušali Verinu muzičku interpretaciju. Ta njena sposobnost empatije sa kompozitorima čije misli pretače u naš doživljaj, ta visoka sposobnost uživanja u sudbinu drugih, moguća je ukoliko i sami doživimo takve dubine.

Usavršavanje: Vrativši se sa celom porodicom u Novi Sad 29. avgusta 1945. počinju obe sestre studentski život: Mira odlazi na stipendiju u Francusku, da se profesionalno više nikada ovdje ne vrati, a Vera u Beograd na Akademiju. Iz upisnice (indeksa) na Državnu muzičku akademiju vidimo da se upisuje na odeljenje za klavir (29. septembra 1945) kao redovna studentkinja. Predavali su joj tada najeminentiji muzički stručnjaci u zemlji: Ciril Ličar – Klavir, Stanojlo Rajčić – Harmoniju, Milojević – Nauku o interpunkciji, Bingulac – Nauku o oblicima; Kozina – Intonaciju i horsko pevanje; Manojlović – Istoriju muzike; Marko Tajčević – Kontrapunkt; Dragutinović - Horsko pevanje; Krstić - Metodiku klavira (slušala je i predmet Predvojnička obuka koji joj je predavao kapetan Nikola Jančić). Na kraju indeksa napisano je rukom: „Diplomski ispit položila je 14. juna 1949. godine sa ocenom iz klavira odličan, umetnička sposobnost izrazita“, a overava B. Dragutinović za rektora Muzičke akademije.

Za sada nemamo podataka o studentskom životu u Beogradu. Iz jedne sačuvane potvrde (rukom pisane) vidimo da je Vera kupila klavir (2. oktobra 1946. u Novom Sadu) od Gutman Rene, što svedoči o rešenosti porodice da se Vera muzikom ozbiljno i do kraja bavi:

„Drugarici Vera Šosberger, N. Sad. Ovim potvrđujem da sam prodala Vam svoju: klavir marke “Blühtner” br. 109710 za Din. 65.000. slovima: šestdesetpetliljada.

Gutman Rene“

Iz prepisa diplome (izdate tek 30. juna 1951. br. 785) vidimo da je nastavnik glavnog predmeta bio Ciril Ličar, šef odeljenja Emil Hajek, rektor Mihajlo Vukdragović.

I hereby state that I have sold my property: a piano of "Blühtner" branding num. 109710 for 65,000 Din. In letters: sixty five thousand."

Gutman Rene

From the transcript of the diploma (issued as late as June 30th 1951, num. 785) we see that her teacher in major was Ciril Ličar, head of department Emil Hajek, Rector Mihajlo Vukdragović.

As a student Vera got II award for piano at the competition within the framework of the Youth Festival of Yugoslavia in Belgrade (November 11th, 1948). Upon getting her degree, Vera wants to devote herself to pianist career and that is why, on one hand she keeps intensively in touch with pianists in her city – Milica Moč and Jelena (Ila) Kasovic, who at the time already had had remarkable pedagogic results and, on the other hand, she wants to receive advanced training in world centres. First of all she goes to Zagreb to professor Stančić, after that to Switzerland to Edwin Fischer, the most prominent pedagogue for Beethoven's music. Somewhat later she goes to Paris, to Ciccolini, which was followed by an invitation from Clara Haskil to Switzerland. She travels to other music centres as well in order to receive advanced training and to deliver concerts. She does not want to devote herself to pedagogical work at that time. All her effort is aimed at performing art.

The beginning of the fifties marked the renascence of an intensive music life in Novi Sad. Beside the two pianists, Jelena Kasovic and Milica Moč, renowned artists taught at the music school they were all Vera's interlocutors when music is concerned, with whom she shared her dilemmas about music. We learn from Ilja Vrsajkov (in Dušan Mihalek's program) that Vera usually gathered colleagues and friends in her flat, especially following her mother's (1954) and father's (1957) death, in order to talk about music and common memories. Recollecting her studies with professor Tančić in Zagreb, Vera once told Ilja some details about the professor, from which details one can see Vera's ability to notice small things being part of someone's personality: whenever Vera began playing, he would always light a cigarette and was smoking while she was playing.

Professionalism: From the very beginning of her career, upon getting her degree, Vera Schosberger showed an expressive musicality and devotion to her profession. She did not have a permanent job, although she regarded herself to be a piano soloist of Novi Sad. She accepted this kind of individual artistic

Još kao studentkinja Vera dobija II nagradu za klavir na takmičenju u okviru Omladinskog festivala Jugoslavije u Beogradu (11. novembar 1948). Nakon diplomiranja, Vera želi da se posveti pijanističkoj karijeri i zbog toga, s jedne strane, održava intenzivne veze sa pijanistkinjama u svom gradu - Milicom Moč i Jelenom (Ilom) Kasovic, koje već tada imaju iza sebe lepe pedagoške rezultate, a, s druge strane, želi da se muzički usavršava u svetskim centrima. Najpre odlazi u Zagreb kod profesora Stančića, zatim u Švajcarsku kod Edvina Fišera, tada najznačajnijeg pedagoga za Betovenovo stvaralaštvo, nešto kasnije u Pariz kod Cikolinija, usledio je zatim i poziv Klare Haskil u Švajcarsku. Putuje i u druge muzičke centre radi daljeg usavršavanja i koncertiranja. Ne želi da se posveti pedagoškom radu u tim godinama. Svu snagu usmerava na interpretatorsku aktivnost.

Početak pedesetih godina u Novom Sadu vreme je obnavljanja intenzivnog muzičkog života. Pored dveju pijaniskinja, Jelene Kasovic i Milice Moč, u Muzičkoj školi predaju poznati umetnici. To su sve Verini muzički sagovornici sa kojima razmenjuje svoje muzičke dileme. Iz reči Ilje Vrsajkova (u istoimenoj radio emisiji Dušana Mihaleka), doznajemo da je Vera imala običaj da okuplja u svome stanu saradnike i prijatelje, naročito posle smrti majke (1954) i oca (1957) da bi razgovarali o muzici i svojim uspomenu. Tako je Vera jednom, sećajući se svog školovanja kod profesora Stančića u Zagrebu, ispričala Ilji detalje o profesoru Stančiću iz kojih se vidi Verina moć zapažanja sitnih stvari koje su deo ličnosti: kad bi Vera otpočela sviranje, on bi obavezno počeo da pali cigaretu i pušio bi dok ona ne završi sviranje.

Profesionalizam: Od samog početka svoje karijere, nakon diplomiranja, Vera Šosberger je pokazivala izrazitu muzikalnost i posvećenost svome pozivu. Nije imala stalni radni odnos, mada se smatrala solistkinjom Radio Novog Sada. Prihvatila je ovaj vid samostalnog umetničkog angažmana iz uverenja da se pijanističkoj karijeri mora posvetiti bez ostatka i da bi se u pedagoškom radu sa učenicima u školi nepotrebno trošila (mada je kratko vreme predavala i u Muzičkoj školi u Novom Sadu tokom 1956).

Novosadski pijanista Đura Rajković, seća se Vere kao veoma obrazovane osobe, prefinjene muzikalnosti, koja je „rođena kao pijanistkinja“. Seća se interpretacija pesama Stanislava Prepreka (na tekst Vladimira Nazora), uz vokalno izvođenje Anice Čepe, solistkinje opere u Novom Sadu. Seća se Verinog muziciranja na koncertu organizovanom povodom opraštanja pijanistkinje

engagement convinced that a career of a pianist must be devoted to completely and she thought she would disperse her energy in vain working with pupils at the school (she taught for a while, though, at the Music School in Novi Sad in 1956).

Đura Rajković, a pianist from Novi Sad, recalls Vera as a very educated person with refined musicality, who was "born as a pianist". He remembers interpretation of Stanislav Preprek's songs (on Vladimir Nazor's words), with the vocal interpretation of Anica Čepe, opera soloist from Novi Sad. He remembers Vera playing at Milica Moč's farewell recital when Milica Moč played together with her pupils and colleagues, including Vera Schosberger.

There is very little, more precisely hardly anything we know about Vera's intimate life, her loves, about her friends she was seeing and trusted. It seems she had no lady friends at all, or she had only a few, who gradually, from one reason or another, abandoned her. One must bear in mind what Ilja Vrsajkov said about her, namely that "Vera was not a usual person", she was too peculiar to be followed. She was completely devoted to music, highly professional, she did not particularly cherish friendships because they drew her away from that great obsession of hers. It was hard to cope with frequent travelling and obligations that friendships demand, especially new lady friendships and which would have meant she belonged to someone she can confide in (especially after 1954, when her mother was not beside her anymore).

Among the property bequeathed, among the few documents, there is a certificate (issued by National Board of the Novi Sad Municipality, Department for General Administration November 19th, 1963, "at Vera Schosberger's request, living in Novi Sad, Karadziceva Street 5, based on article 171 and 172 of Regulation on General Administration), which says that "a certificate is issued that Vera Schosberger, a musician from Novi Sad, *has not been married so far* The Certificate is being issued "in order to be presented abroad".

Vera never founded her own family: her friends cannot remember her having talked about children, about any wish to have them, some even recall her mentioning frequently that she did not want to get married. She felt completely lonely when her family lessened – when her parents died, first her mother in 1954, after that her father in 1957; her sister Mira had been in Paris ever since 1946. At first sight, this fact should not necessarily have caused her feel lonely. Many people live alone nowadays, especially among Jews, but not all of them feel loneliness

Milice Moč od koncertnog podijuma. Tada je Milica Moč zajedno svirala sa svojim učenicima i saradnicima, uključujući i Veru Šosberger.

Savim malo znamo, gotovo ništa, o Verinom intimnom životu, o ljubavima, o prijateljicama sa kojima se družila i u koje je imala poverenja. Izgleda da ih nije imala, ili da ih je bilo samo nekoliko koje su se tokom njenog života postepeno, iz ovih ili onih razloga, udaljavale od nje. Jer, treba imati na umu, „Vera nije bila čovek standarda“, kaže Ilja Vrsajkov, takvu neobičnu nije je bilo lako slediti. Bila je sasvim posvećena muzici, visoko profesionalna, nije posebno negovala prijateljstva koja su je od te velike opsesije odvlačila. Teško je bilo spojiti česta putovanja i obaveze sa sistematskim negovanjem prijateljstva. Pogotovu nova ženska prijateljstva koja bi joj, opet, dobro poslužila za osećanje da ima nekoga, da se nekome može poveriti (pogotovu nakon 1954. kada njene majke više nije bilo uz nju).

U zaostavštini među malobrojnim sačuvanim dokumentima nalazi se jedno uverenje (izdao ga je Narodni odbor Optine Novi Sad, Odeljenje za opštu upravu 19. novembra 1963. „na molbu Šozberger Vere iz Novog Sada ul. Karadžićeva 5, a na osnovu čl. 171 i 172 Zakona o opštem upravnom postupku) u kojem piše da se „izdaje Uverenje da Šozberger Vera, muzičar iz Novog Sada do današnjeg dana nije sklapala brak tj. nije bila udavana.....Uverenje se izdaje... „radi prikaza u inostranstvu“.

Vera nikada nije zasnivala sopstvenu porodicu: prijatelji se ne sećaju da je govorila o deci, o želji da ih ima, čak se neki prisećaju da je češće pominjala kako ne želi da se udaje. Osetila se sasvim usamljenom kada se njena prvobitna porodica smanjila – kada su umrli njeni roditelji, najpre majka 1954. zatim otac 1957. a sestra Mira bila je u Parizu još od 1946. Na prvi pogled ovaj podatak i ne bi morao biti uzrok njenom osećanju usamljenosti. Mnoge osobe danas žive same, naročito među Jevrejima ima takvih, ali ne nose svi svoju samoću na isti način. Vera je bila vezana za svoju majku jer joj je bila izrazit oslonac u životu. Budući da je njena majka bila obrazovana, a ne samo lepa žena, po pričanjima prijateja, istu tu vrednost obezbedila je svojim ćerkama. Verovatno je majčina potpora, ta njena nadkriljenost nad Verom kao kišobran, doprinela da se Vera sa žestinom baci na usavršavanje, a ne na upoznavanje potreba u svakidašnjici (kako se kuva, kako se priprema nešto za druge), odnosno majčina smrt značila je za Veru novi životni teret i prazninu. Njeno mesto niko nije zauzeo. Možemo tome dodati i razočaranje u ljubavnom životu koje je, zajedno sa već preživelim drugim nevoljama, formiralo životni teret nepodeljiv sa drugima.

the same way. Vera was very close to her mother, because she was her great support in life. Since her mother was not only a beautiful woman, but educated as well, according to friends' recollection, she passed over to her daughters the same values. Presumably mother's support, her guarding over Vera like an umbrella enabled her daughter devote herself completely to the advancement of her profession and not to getting to know the needs of everyday life (cooking or preparing something for others). That is why her mother's death meant for Vera a new burden in life causing emptiness. Nobody ever could take over her place. To all that disappointment in love life could be added, what, altogether with other misfortunes made up a life burden, indivisible with others.

Years of full life accomplishment arrived, years when one runs back over the past to see what one had done and where one would go – the decade between one's forties and fifties. It became clear that her status as a free lance artist did not enable financial security, not even the minimum inevitable to survive, nor did it enable the necessary professional feedback showing she was on the right professional track. Her gift, built up with her education and later on with her work and high professionalism, could not be valued by appropriate criteria in a society she had been moving in. The first positive criticism and first successes meant in the same time the first disappointments meaning that she would not reach the destination if she continued to go that way.

Reviews: The pianist career of Vera Schosberger did not last for long, but as long as it lasted, her recitals took place frequently and the reaction of public was always favorable. Her first record with the Novi Sad Radio was made 1954 and the last one 1965. Altogether she had about 30 concerts both in the country and abroad. The beginning of her professional career could be regarded year 1948, when she took part at the already mentioned Youth Festival in Belgrade. The very beginning could be put even earlier, if by "playing in public" we mean playing during the war in Budapest before a selected circle of friends in her home. As early as in 1965 (writes Mihalek), she stops playing in public after a recital dedicated to Mozart, at which she played perfectly his Rondo. She preferred recording at the studio – she felt more secure in a closed space than in front of public playing live, when she had stage fright and felt nervous. Her admirers remember various pieces of music she played: for ones it was Schumann, others remember Brahms, for some it was Scarlatti

Došlo je vreme pune životne zrelosti, godine kada se preispitujemo šta smo uradili i kuda idemo - decenija između četrdesetih i pedesetih godina. Postaje jasno da njen status slobodne umetnice ne nudi materijalnu sigurnost, ni onaj minimum neophodan za preživljavanje u društvu, niti joj obezbeđuje potreban profesionalni fodbek da je na pravom umetničkom putu. Ono što je nosila kao dar, ono što je nadogradila kao obrazovanje, ono što je potvrdila svojim radom i visokom profesionalnošću, nije moglo biti vrednovano odgovarajućim merilima u društvu u kojem se kretala. Prve pozitivne kritike i prvi uspesi, bili su u isto vreme i prva razočaranja da u smeru u kojem je krenula neće stići kuda je želela.

Kritike: Pijanistička karijera Vere Šosberger nije dugo trajala, ali dok je trajala koncerti su bili česti i odziv kritike uvek povoljan. Prvi snimak sa Radio Novim Sadom načinila je 1954. godine, a poslednji 1965. Ukupno je imala oko 30 koncerata u zemlji i inostranstvu. Početkom njene profesionalne karijere može se smatrati 1948. kada je učestvovala na pomenutom Omladinskom festivalu u Beogradu. Početak se može odrediti i ranije, ako pod pojmom 'javni nastup' smatramo sviranje za vreme rata u Budimpešti pred grupom odabranih prijatelja u kući. Već 1965. (beleži Mihalek), ona prestaje da koncertira javno nakon jednog koncerta posvećenog Mocartu na kojem besprekorno svira njegov Rondo. Više je volela da snima u Studiju - osećala se bezbednije u zatvorenom prostoru nego pred živom publikom pred kojom je imala tremu i nervozu. Njeni poštovaoci se sećaju različitih stvari koje je dobro svirala: za jedne to je Šuman, drugi se sećaju Bramsa, za neke su to bili Skarlatti i Debisi, a na jednom mestu piše da je svirala „sva značajnija solistička dela klavirske literature“. Većina poštovalaca njene muzike smatra da je Mocarta svirala izuzetno osećajno, s dozom odgovarajućeg humora. Tek predstoji popis svega što je Vera Šosberger svirala i popis kritika do kojih je, na žalost, teko doći, budući da se kritike objavljuju u dnevnoj štampi povodom javnih koncerata, a ne povodom snimanja u Studiju, što je kasnije bila njena preokupacija.

Na gostovanju Novosadske filharmonije u Beogradu februara 1956. (na Kolarčevom narodnom univerzitetu) povodom proslave 200-godinjice rođenja Mocarta) solisti su bili Vera Šosberger i Anton Eberst. Vera je svirala Koncert za klavir i orkestar, C-moll i Simfoniju, G-moll, a kritika beleži Verin udeo u uspehu: „Pijanistkinja Vera Šosberger je svoju partiju u Koncertu – C mol za klavir i orkestar ostvarila korektno, muzikalno, ali u

and Debussy, while it says somewhere that she played "all the more important soloist pieces of piano literature". The majority of her admirers think she played Mozart with an exceptional sensitivity, with a dose of specific humor. The list of piano pieces Vera Schosberger played and the collection of criticism that is, regrettably, hard to obtain due to the fact criticism is printed in daily newspapers, following public concerts and not in the occasion of recordings at the studio, what became her preoccupation.

At the guest performance of the Novi Sad philharmonic orchestra in Belgrade February 1956 (at the Kolarceva National University), in the occasion of celebrating the 200th anniversary of Mozart's birth) the soloists were Vera Schosberger and Anton Eberst. Vera played the Concerto for piano and orchestra in c-minor and Symphony in g-minor. A critic wrote on Vera's part in the success: "Pianist Vera Schosberger played her part of the c-minor Concerto correctly, with good musicality, a little bit too loudly, though and not completely cleared in style, especially when Mozart's transparent, rapid passages are in question (signed with the initial P. "Republika" February 14th 1956). The same recital was played in Novi Sad (January 10th 1956) written about by critic Mihajlo Vukdragovic: "Pianist Vera Schosberger played the soloist part of the Concert in c-minor with an intensity of refined musicality and culture and on a serious technical level (Borba February 15th 1956)".

Andrija Preger (periodical "Savremenik" July-August 1956, 173-174) estimates Vera's musical performance in detail: "Vera Schosberger, a young pianist from Novi Sad, who has already drawn attention on herself by her performances so far, especially by an impetuously refined and ripe in style performance of Mozart's Concerto in B-major (with the Belgrade philharmonic orchestra) last season, played at the beginning of May at the Kolarceva National University Hall. She successfully performed a diverse program comprising old classical composers, through the Vienna classics and Romanticists, all to the impressionists and the contemporary maestro Slavenski.

In Bach's Prelude and Fugue in a-minor for organ (in Liszt's transcript), in the rendering of Schosberger, the strength and grandeur of the architecture of the maestro as well as the plasticity of sounds got full expression. At the beginning, the fugue was interpreted too fast, but upon its gradual development the initial rush calmed down, giving space to the monumentality of the masses of sounds. The refined tissue of Mozart's beautiful sonata in C-major (K.330) gained its real fulfillment under Vera

zvuku malo prejako i stilski ne sasvim prečišćeno, naročito kada su u pitanju Mocartove prozirne brze pasaže (u potpisu inicijal P., Republika", 14.02.1956). Isti koncert je izveden i u Novom Sadu (10. 01. 1956) o kojem kritičar Mihajlo Vukdragović piše: „Pijanistkinja Vera Šosberger, svirala je solistički part C-mol koncerta sa intenzitetom fine muzikalnosti i kulture i seroznim tehničkim nivoom" (Borba, 15.02. 1956).

Andrija Preger (u časopisu „Savremenik", jul-avgust 1956, 173-174) detaljnije ocenjuje Verin muzički rad. "Mlada novosadska pijanistkinja Vera Šosberger, koja je skrenula na sebe pažnju već dosadašnjim svojim nastupima, naročito poletnim profinjenim i stilski zrelim izvođenjem Mocartovog koncerta u B duru (s Beogradskom filharmonijom) prošle sezone, nastupila je početkom maja u dvorani Kolarčevog narodnog univerziteta izvodeći s uspehom jedan raznovrstan program u kome su bili zastupljeni autori od staroklasika, preko bečkih klasika i romantičara sve do impresionista i savremenog majstora Slavenskog.

U Bahovom orguljarskom preludiju i fugi A mol (u preradi Lista) u interpretaciji Šosbergerove ubedljivo je došla do izražaja snaga i veličanstvenost arhitekture tog majstora, kao i plastika zvučne materije. Fuga je u početku bila shvaćena možda isuviše motorično, no u postupnom njenom razvoju početna zahuktalost smirila se, ustupajući monumentalnosti zvučnih masa. Fino tkivo divne Mocartove sonate u C duru (K.330) pod prstima Vere Šosberger dobilo je svoje pravo ostvarenje. Pijanistkinja je umela da pređe iz masivnog i punog stila Baha u prozirnost Mocartove muzike s mnogo smisla za prave vrednosti ove sunčane i vedre umetnosti. Ona nije insistirala na rokoko karakteru ove muzike, već je naglašavala muško bodri, kraj sve profinjenosti ipak virilni njen karakter. Naročito treba istaći finom poezijom i s mnogo zvučne fantazije ostvareni sanjarski lagani stav kao i kapriciozni rondo Sonate. Šumanovim »Leptirima« (toj malo zastareloj, naivno romantičarskoj kompoziciji) Šosbergerova je dala pravi fantastični karakter, podvlačeći kontraste sentimentalnog i kapricioznog, dok je u Bramsovima Intermecima i u Baladi bilo potrebne dramatike i one tipično melanholične čežnje tako svojstvene ovom kasnom romantičaru sa severa. Nesumnjivo najviši domen cele večeri Vere Šosberger ostvarila je izvođenjem impresionističkih pijana Debisija i Ravela. Ona je umela da dočara pravu raskoš zvučnih boja jedne prefinjene palete čiji su prelive i odsjaji bili fluidni kao i sama vodena materija koju nam s takvom suptilnosti i bogatstvom boja slikaju ovi autori. Snažnom i briljantnom interpretacijom Jugoslovenske svite Josipa Slavenskog završeno je ovo uspelo koncertno veče.

Schosberger's fingers. The pianist managed to pass from Bach's massive and full style onto Mozart's transparent music with great sense for real values regarding this sunny and cheerful art. She did not insist on the rococo character of this music, but emphasized its masculine and refined but still virile character. One must laud the rendering of the dreamy slow movement played with refined poetry and a lot of sound fantasy, as well as the capricious Rondo of the Sonata. Schumann's "Butterflies" (that a bit obsolete, naively romantic piece of music) was given by Schosberger a real fantastic character, emphasizing contrasts of the sentimental and capricious, while Brahms's Intermezzo and the Balade she gave the necessary dramatic character and that melancholic longing so typical to that late romanticist from the north. Undoubtedly the highest peak of the evening Vera Schosberger performed rendering the impressionists: Debussy and Ravel. She knew how to conjure up the true luxury of the tonal of a refined palette which nuances and reflections were fluid just as the water itself that is being painted by these authors with a lot of subtlety and richness in color. She closed this successful concert with a strong and brilliant interpretation of the Yugoslav Suite by Josip Slavenski.

The young artist once again confirmed her expressive musical and pianist talent by which she successfully interprets authors of the most versatile styles, reviving their music in a vital and convincing way. "From this criticism we can understand the general estimation of Vera's repertoire – she played all the important soloist pieces of piano literature, or " concerts, sonatas and concert pieces of domestic and foreign composers" (Eberst, 1997, 95).

In his review *Đorđe Šaula* writes back in 1954, following her guest performance in Zagreb, that at the very beginning of the career of this artist, a nice sound can be perceived in her playing, rich in nuances, with no insisting on external means, but rather on the internal strength and imaginative interpretation – quoted by Mihalek in the already mentioned radio program.

We learn about Vera's piano playing from her friends as well.

Antónia Tóth assesses Vera played so well together with her sister Claudia, the cellist, due to the fact they had similar ideas about the ways of interpretation, as well as about the contents and the emotions that should be visible in the course of interpretation. They performed together in 1958-59 and it was Vera who in a way helped Claudia get job engagement in Dubrovnik, back in 1960, where she still works. Antonia recalls the extraordinary interpretation of Cezar Franck's Symphonic variations.

Mlada umetnica i ovim svojim koncertom afirmisala se kao izraziti muzički i pijanistički talenat koji s punim uspehom ume da tumači dela autora najrazličitijih muzičkih stilova, oživljavajući njihovu muziku na jedan vitalan i ubedljiv način.«

Iz ove kritike razumemo onda opštu ocenu o Verinom repertoaru – »svirala je sva značajna solistička dela klavirske literature«, ili »koncerti, sonate, i koncertni komadi domaćih i stranih kompozitora« (Eberst, 1997, 95).

U svojoj kritici 1954. godine *Đorđe Šaula* piše nakon njenog gostovanja u Zagrebu kako se već na početku karijere ove umetnice vidi lep ton, bogat prelivima, ne insistiranje na spoljašnjim sredstvima nego na unutrašnjoj snazi i maštom domaštanoj interpretaciji (citirano u pomenutoj emisiji Mihaleka na Radiju N. Sad).

O Verinom muziciranju doznajemo i od njenih prijatelja u Novom Sadu. *Antonija Tot* procenjuje da je Vera tako dobro saradivala sa njenom sestrom čelistkinjom Klauđijom Tot zato što su imale slične koncepcije o načinu izvođenja i o sadržaju i emocijama koje treba da budu vidljive tokom izvođenja. Zajedno su nastupale 1958-59, a Vera je na neki način doprinela da Klauđija početkom 1960. dobije angažman u Dubrovniku (gde i danas radi). Antonija se priseća izvrsnog izvođenja Cezara Franka: Sinfonijske varijacije. To su samo neki od elemenata za sliku o raznovrsnosti repertoara koji je Vera kao pijanistkinja imala. Vera je u svom domu sakupljala umetnike, dolazili su prvih godina posle Akademije u Novi Sad i Enriko Josip i vajar Glid.

Mihajlo Kelbli se seća da je, nešto kasnije samo kratko sa Verom saradivao i govori o njenoj visokoj profesionalnosti i energiji da se posao koji je započela završi. Ali ta je saradnja tako kratko trajala.

Ilija Vrsajkov kaže (u pomenutoj emisiji Dušana Mihaleka) već ovde citirani sud da »Vera nije bila čovek standarda«. Priča o jednoj lepoj ideji iz 1955, koja se nije ostvarila, ali je važno da je postojala, da grupa umetnika stvori jedan organizovan oblik udruživanja i svojom umetničkom snagom povuče kulturni život u gradu.

Činjenica je da je Vera više snimala u Studiju nego što je izlazila pred publiku. Samo izlazak pred publiku proprati medijska kritika, mada je, mora se reći, u ono vreme medijski plasman umetnika tek bio u začetku. Snimci ostaju u Radiju, emituju se u etar mnogo puta, ali ostaje bez odgovarajuće medijske vidljivosti. Jedan od razloga što su na Veru zaboravili i muzički stručnjaci upravo leži u tome: snimci nisu presnimavani na

These are just some of the elements to depict the versatile repertoire of Vera's. Vera gathered around artists in her home, those first years after the Academy Enriko Josip and Glid the sculptor were coming.

Mihajlo Kelbli remembers working together with Vera for a short while and talks about her high professionalism and energy to complete each task she once had begun. He regrets they worked together only for a short while.

Ilija Vrsajkov says (in the before mentioned program of Dusan Mihalek) the already quoted statement that "Vera was not an ordinary person". He talks about a good idea of hers from 1955, which was never implemented, but it was good to have existed at all, namely that a group of artists get organized in an association and to give cultural life in town an impetus by its artistic strength.

The fact is that Vera recorded more at the Studio than she played in front of the public. Reviews are written only on live concerts, but it should be stated that media promotion of artists was still in initial stage. Recordings stay at the Radio, they get broadcast many times, remaining with no adequate media visibility, though. One of the reasons why Vera has been forgotten by music critics is that recordings were not played over onto contemporary cassettes, neither were they advertised; recollection of her performance has not been kept in a materialistic sense, which would have otherwise led to preserving her music from oblivion. Thus, one of our tasks should be that what is still preserved be played over onto CD and be shown to the public for successors. After the death of the artist, nobody particularly took care about preserving her bequest. These are all reasons why the artistic personality of Vera Schosberger was not estimated properly neither in her life, nor later, neither was the mechanism of collective recollection of the artist cherished systematically.

In conclusion: She was only 45 when she summed up her life and experience: 16 years of artistic career, with no family, with no permanent job, living in a country where free lance artists mainly starve and where associations of professional musicians mostly care about general issues, not individual ones, Vera Schosberger realized she would never gain that power beyond she had dreamed about as an artist. One thing she knows for sure is that she does not want any compromise either with her surroundings or with herself. At the very beginning of

savremene kasete, niti posebno reklamirani; nije održavano sećanje na njene interpretacije i u materijalnom obliku, što bi, inače, doprinelo čuvanju njenog muziciranja od zaborava. Otuda je jedan od zadataka danas da se ono što je još sačuvano prenese na CD disk i u takvom obliku plasira u javnost za potomstvo. Nakon smrti umetnice niko se nije posebno starao da njena zaostavština ostane u sećanju. Sve su to razlozi to umetnička ličnost Vere Šosberger nije niti za života, a ni kasnije, dovoljno procenjena, niti je mehanizam kolektivnog sećanja na umetnicu sistematski negovan.

Na kraju: Imala je samo 45 godina kada je sabirala svoje životne račune i iskustvo: 16 godina umetničke karijere, sama, bez porodice, bez stalnog zaposlenja, u zemlji u kojoj slobodni umetnici uglavno gladuju, a muzička profesionalna udruženja, kao što je Udruženje muzičkih umetnika, uglavnom brine opšte, a ne individualne brige umetnika, Vera Šosberger spoznaje da neće dosegnutu onu nad-moć o kojoj je sanjala kao umetnica. Ono što zna jeste da ne želi kompromis sa sredinom i sa sobom. Odlučuje na samom početku 1972. tačnije 9. januara, u jedno hladno jutro puno mraza i zebnje, da više ne živi život koji nije dostojan nje. Život nad kojim ona više nije imala nad-moć, nego je smrt nadmoćala nju. U Dunavu, u reci koja je bila deo njene mladosti, njenog iskustva, našla je sazvučje za svoj život. Muzika valova reke od vajkada, bila je zamena za njenu životnu opsesiju. Život dar pun muzike prestao je da postoji.

Teško je danas racionalno proceniti šta je to što ju je dovelo do takve odluke, mada je pokušavala nekoliko puta da sebi oduzme život. Šta se događalo sa Verom nakon prestanka koncertiranja, nakon smrti njene majke, nakon smrti oca i mnogo kasnije prijateljice po profesiji Ile Kasovic (1971), teško je izložiti bez detaljnijeg istraživanja. Jedni se sećaju Vere po tome to je volela da bude sama, da istražuje te zvuke muzike koje je slušala u sebi i u prirodi. Zapamtili su neki da je u osami išla kroz šumu do iznemoglosti, ostavljajući obuću šumskim panjevima i izraslinama na putu u lišću. Tek kada bi je umor smlavio, kada su noge bile krvave do bola, ona je prestajala da hoda. Neki dobri ljudi bi je našli u tom stanju. Sledio bi period boravka u bolnici ili na klinikama. Da li su je adekvatno lečili? Pristajala je na lečenje i zatim bežala iz institucija koje joj, izgleda, nisu mogle pomoći. Neki drugi su joj određivani kao staratelji. Svoj identitet je polako rastakala prestajući da bude ono što je htela da bude i što je bila.

1972, more precisely, January 9th, one cold winter morning, freezing and full of fear, she decided not to live the life that was not worthy herself. A life over which she did not have power-beyond any more. So death prevailed over her. In the river Danube that was part of her youth, her experience, she found ultimate harmony of her life. Music of waves of the river existing from the times immemorial replaced her life obsession. The gifted life full of music ceased to exist.

Today it is hard to give a rational estimation of the reason that led to such a decision, although she had attempted several times to commit suicide. What happened to Vera after she stopped rendering concerts, after her mother's death, after her father's death and much later, after her friend Ila Kasovic's death (1971) is hard to explain without a close research. Some remember Vera by the fact that she liked being alone, searching for sounds of music she was listening to inside herself and in the nature. Some others saw her wandering through the forest until she got exhausted, having left her shoes on tree stumps and growths on the path covered with leaves. She stopped walking only when tiredness crushed her, when her legs became painful. Some good people found her in such a condition. Time spent in hospital or clinics followed. Was she being healed properly? She underwent medical treatment and escaped from the institutions, which seemed not to have been able to help her. There were attempts to impose guardianship over her. She gradually dissolved her own identity by stopping to be what she wanted to be and what she had really been.

After treatments she felt hardly well enough to sit by the piano in front of the public. Doctors that healed her are not alive any more and most probably the diagnosis of her illness is not so important any more either (depression or schizophrenia it was). The diagnosis could have been a certain sort of depression or schizophrenia, which is not important now. It is important, though, to state that at the time nobody could help her. She found herself in the cleavage between her talent and desire to become first class artist. The society, however, did not have a solved status for such a choice. She, once rich and wealthy, was left after the state nationalization only with basic personal properties, which she slowly had to sell off: first furniture, later jewelry of the family

The last years of her life were neither nice nor good. Many can mostly remember that last period of her life when she wandered through the city tumult all alone, drugged with medicines and sedatives, overwhelmed with loneliness. It could have

Nakon lečenja osećala se nedovoljno snažnom da ponovo sedne za klavir pred publiku. Danas su već pokojni lekari koji su je lečili, ali možda dijagnoza njene bolesti i nije sada važna (depresija ili šizofrenija). Važno je da joj u ono vreme niko nije mogao pomoći. Našla se u procepu svoga dara i želje da bude vrhunska umetnica čemu se svesrdno odazvala, a društvo za takvo opredeljenje nije imalo rešen status. A ona, nekada bogata i imućna, ostala je nakon državne nacionalizacije samo sa osnovnim ličnim potrepštinama, pa i to je polako prodavala: najpre nameštaj, onda nakit iz porodične zaostavštine....

Poslednje godine života nisu bile ni lepe ni dobre. Mnogi pamte upravo taj period kada je sama, usamljena, možda su neki nekada procenili da je, izmenjena lekovima i sedativima, lutala kroz gradsku vrevu, osećajući se posve sama. Moglo se očekivati u takvom stanju da prekrati sebi život. Tako su činile mnoge umne žene naše kulture pre nje, koje su kraće ili duže živele u Novom Sadu. Setimo se filozofkinje Anice Savić Rebac! Oduzela je sebi život ne pristajući na življenje bez svoga muža kojeg je izgubila. Pre nje Milica Stojadinović Srpkinja, vrsna pesnikinja, skupljačica narodnih umotvorina, izuzetna intelektualka za svoje vreme i sredinu, oduzela je sebi život u vreme kada je sve izgubila ne želeći da pristane na život koji nije bio dostojan nje.

Prekratiti sebi život koji nije život po meri, ne pristajati na kompromis, bio je, izgleda, prirodan put mnogih intelektualki na ovom području, ali ne samo ovde. Žene su rešavale da sebi oduzmu život u situacijama koje su smatrale nedoličnim svoje moći – moći izvrsnih umetnica, ili intelektualki, ili izvrsnih mislilaca.

Ovo sećanje, sećanje je na jednu takvu ženu koja nije pristajala na kompromise, već je tragala za svojom nad-moći u svetu u kojem se prerano pojavila. Lična priča Vere Šosberger samo je jedna od sličnih u istoriji izuzetnih žena u našem gradu, ali i svetskoj kulturi, usamljenih jela koje je vetar društvene sudbine slamao. Zato priču Vere Šosberger, profesionalnu i onu ličnu, doživljam kao pravilo za umne i darovite žene koje je patrijarhalno društvo samlelo. One jesu žrtve sopstvenog ideala da život ne treba živeti na običan način. Takve podržavamo i ovim sećanjem to potvrđujemo.

Završiću predlogom da otpočnu sistematska istraživanja dela i ličnosti Vere Šosberger, kao znamenite žene našeg grada. Jer, šta do sada o njoj imamo? Vrlo malo. Nekoliko redaka u postojećim muzičkim leksikonima, slučajnim zabeleškama - i to je sve.

been expected she would commit suicide in such a condition. Many a clever lady before her time did commit suicide. Let us just remember the excellent philosopher Anica Savic Rebac from Novi Sad, who killed herself not being ready to continue living without the man she had lost: her husband. Before her, Milica Stojadinovic Srpkinja, an outstanding pouters, collector of folk literature, an exceptional intellectual of her age and society around her, committed suicide in a time when she lost everything, not coping with life she thought unworthy of her.

To cut short life that is not satisfactory, not to accept any compromise seemed to have been a natural way for many intellectuals in this region, but not only over here. Women decided to kill themselves in situations they regarded unworthy of their capability – a capability of excellent artists, intellectuals or scholars.

This recollection is a memory on such a lady who did not want any compromise, but was searching for her superiority in the world she found herself too early in. The story of Vera Schosberger is just one of similar ones in the history of exceptional women of our city, but of world culture in general as well, a story of those lonely firs broken by winds of social destiny. That is why I feel the story of Vera Schosberger, both the professional and the personal one, as a rule concerning clever and gifted women who were crushed by the patriarchal society. Indeed, they are victims of their own ideal that life should not be lived in an ordinary way. We support those ones and confirm that opinion by this reminiscence.

I will end with a suggestion that systematic research begin concerning work and personality of Vera Schosberger, as a significant woman of our city. What is that we know about her so far? Very little. A few lines in music lexicons, random notes – and that are all.

Reference:

Eberst, Anton (1972), *Musical Breviary of Vojvodina*, Novi Sad, Prosveta, pg.117.

Eberst Anton (1974), 25th anniversary of the Music Department of the Novi Radio: 1949-1974, Novi Sad, Music sector, Radio Novi Sad. Pg. 43.

Eberst Anton (1980), 30th anniversary of the Federation of Association of Music Artists of Yugoslavia: 1950-1980, Novi Sad, The Federation of Association of Music Artists of Yugoslavia, pg. 125.

Literatura:

Eberst, Anton (1972), Muzički brevijar Vojvodine, Novi Sad, Prosveta, str. 117.

Eberst, Anton (1974), 25 godina Muzičkog odeljenja: Radio Novog Sada: 1949-1974, Novi Sad, Muzički sektor OUR Radio Novi Sad, str. 43.

Eberst, Anton (1980). 30 godina Saveza Udruženja muzičkih umetnika Jugoslavije: 1950-1980, Novi Sad, Savez Udruženja muzičkih umetnika Jugoslavije, str. 125.

Eberst, Anton (1997), Muzički brevijar Novog Sada, Muzička omladina Noog Sada, str. 95.

Leksikon jugoslovenske muzike, 1984, Zagreb, Jugoslovenski leksikografski zavod,(knj. 2 (Me-) str.

Mihalek, Dušan, Dokumentacija br. 13471/1950 u trajanju od 54,30 minuta: „Portret Vere Šosberger (I deo)” Radio Novi Sad, najverovatnije krajem 80-tih godina.

Preger, Andrija (1956), pregled, Savremenik, Beograd, jul-avgust, str. 173-174.

Sorić, Ante, urednik (1989), Jews in Yugoslavia, Zagreb, Muzejski prostor.

Šosberger, Pavle (1988), Novosadski Jevreji, Književna zajednica Novog Sada, Novi Sad.

Šosberger, Pavle (1998), Jevreji u Vojvodini, Prometej, Novi Sad, str. 82.

Šosberger Pavle (1998), Sinagoge u Vojvodini, Prometej, Novi Sad.

U Novom Sadu, 22. maja 2000.

Eberst Anton (1997), Musical Breviary of Novi Sad, Music loving Youth of Novi Sad, pg. 95.

Lexicon of Yugoslav music, 1984, Zagreb, Yugoslav Lexicographic Institution, (book 2 Me-Z).

Mihalek Dušan, Documentation num. 13471/1950, duration 54,30; A Portrait of Vera Schosberger – I part – Radio Novi Sad, most probably at the end of the 80-ies.

Preger Andrija (1956), Musical Review, Savremenik, Belgrade, July-August, pg. 173-174.

Sorić Ante, editor (1989), Jews in Yugoslavia, Zagreb, Museum Space.

Schosberger Pavle (1988), Jews of Novi Sad, Knjizevna zajednica Novog Sada, Novi Sad

Schosberger Pavle (1998) Jews in Vojvodina, Prometej, Novi Sad, pg. 82.

Schosberger Pavle (1998), Synagogues in Vojvodina, Prometej, Novi Sad.

translated by Edita Jankov, Novi Sad

otac

majka

Szü. helye és éve: Orsova 1903
 Áll.: vallás: felekezeti test
 Állandó lakóhelye: Ljmitsek
Magyarország
 Személyleírása:
 Termete: közep magas
 Ar. alakja és annak különösebb ismertető jel.: ovalis
 Hajának színe: vöröses barna
 Bajusza alakja és színe: _____
 Szakállalakja és színe: _____
 Szeme színe és esetlegesen hibája: barna
 Szájának alakja: reundes
 Különös ismertető jelai: _____
 Nyelviismerete: magyar nyelv

Igazolom, hogy az igazoló jegy birtokosa arcképet és ezt az igazoló jegyet sajtókezületig írta alá — látta el kezjeggyével.
 Érvényes 19 45 febr. máj. hó 3-ig
 Kelt Ljmitsek 19 43 febr. 3-án
 Kállós hatóság előléánya
 P. H.
M. K. S. Langos

BL. szám 412
1941

KIVONAT

Az újvidéki kerületi izraelita hitközség SZÜLETÉSI anyakönyvéből.

A lap száma		142
Folyó szám		8
Az újszülött neve		Vera
Született (és, hó és nap)		1927. évi május hó 16-án
Neme (férfi vagy nő)		nő
Törvényes vagy törvénytelen		törvényes
Az újszülött szülei	Az apja neve, foglalkozása és származási helye	Schostberger Jenő éves utca, Újvidék
	Az anyja neve és származási helye	Liszt Lili Porsany
A szülők lakása és a gyermek születési helye		Újvidék
Baba neve		Varga Alajosné
Fiúknál	A körülményes napja	
	A körülményes neve	.
	A szülei neve, foglalkozása és lakóhelye	
Leányoknál	Hol és mikor adták a név	1927. május hó 28. án
	Ki által adták a név	
	A szülei neve, foglalkozása és lakóhelye	Az apja jelentette be
JEGYZET		

Hogy ezen kivonat az anyakönyv eredeti adataival szóról-szóra megegyez, bizonyítom.

Kelt Újvidéken, 1941. szeptember 2-án

Dr. Kiss Ferenc
vez. főrabbi
újvidéki hitközség

*Kuća u Mađarskoj ulici (danas Danila Kiša)
u kojoj je porodica Sosberger stanovala pre rata.*

Vera sa svojom braćom i sestrama

Две уредбе о ограничењима права Јевреја

На основу члана 1 Уредбе о извојима postoјећих прописа и личног писма од 16 септембра 1939 године Министарски савет прописује ова:

УРЕДБУ

О МЕРАМА КОЈЕ СЕ ОДНОСЕ НА ЈЕВРЕЈЕ У ПОГЛЕДУ ОБАВЉАЊА РАДЊА СА ПРЕДМЕТНОМ ЛУДСКЕ ИСХРАНЕ

Члан 1

(1) Трговачке радње које се баве предметом на основу са предметином лудске исхране, без обзира на то да ли су власници или фирме или једини лица, подвргавају се ревизији ако су имаоци радња Јевреји.

(2) Као радње Јевреја сматраће се оне оне радње чији су власници или сувласници на дан ступања на снагу ове уредбе Јевреји или чији је капитал у целини или већим делом у рукама Јевреја.

(3) Акционарима друштва, друштва са ограниченим одговорношћу и задруге сматраће се као Јевреје и онда ако су управа, директорство и прокуристе друштва одвојено задруге неким делом Јевреји.

(4) Ревизију ће извршити надлежне опште управне власти друштва или општине односно Управа града Београда на њеном подручју.

Члан 2

(1) Надлежна власт из члана 1, став 4, ове уредбе донеће одлуку којом ће се трговачким радњама које подлеже ревизији по члану 1 забранити даљи рад и које од њих могу наставити са радом.

(2) Против ове одлуке нема места правном делу ни управно-судском поступку, као ни захтеву за накнаду штете.

(3) На основу одлуке о забрани даљег рада трговачким радњама из члана 1, ст. 1, ове уредбе, издато обавештење односно дозвола за обављање односно радње ће се одлучити и радња по личничној дужности брижити на регистра радња. Надлежна власт која је донела одлуку о забрани даљег рада одређује односима радњама за ликвидацију текућих послова примеран рок који не може бити дужи од два месеца.

(4) Надлежни судови, на основу извештаја надлежне власти о забрани даљег рада, извршиће по личничној дужности брижити у трговачком регистру, односно прототу, фирми оних радња којима је по ставу 1 овог члана забрањен даљи рад.

Члан 3

(1) Код индустријских предузећа која се баве производњом предмета лудске исхране на велико, која се у смислу става 2 и 3 члана 1 ове уредбе сматрају као Јеврејска, чл. 1 б.з. (Управик града Београда) поставити на трошак предузећа комесара чаје ће задатак бити да се стара о правилности рада предузећа.

(2) Наредбама која комесар буде издана у вришњу овог задатка обавезна су за управу и особље предузећа.

(3) Управа и особље предузећа дужни су да дају комесару на његов захтев сва потребна обавештења и да му омогуће преглед пословних књига, докумената и производних просторија. Комесар је дужан чувати као службену тајну све податке за које је добио у вришњу своје дужности.

Члан 4

(1) Ко противно одлуци надлежних власти о забрани даљег рада трговачким радњама из члана 1 ове уредбе настави са радом забрањене радње, казниће се затвором до две године и новчаном казном до 500.000 динара.

(2) Истом казном казниће се и Јевреји који се служе другим лицем као привидним имаоцем права за обављање трговачке радње са предметима лудске исхране на велико, као и лица која им омогућу да на основу њиховог права обављају такву трговачку радњу.

(3) Казне изричу редовни судови.

(4) Наплаћене новчане казне иду у корист бановничког фонда за подмагање стручних школа из § 408 Закона о радњама, односно у корист одговарајућег фонда на подручју Управе града Београда.

Члан 5

(1) Опште управне власти које стварају могу упутирати оне које противно одлуци надлежних власти о забрани даљег рада по личничној дужности из члана 1 ове уредбе наставе са радом забрањене радње, а лица која су једном правоснажно осуђена због дела из члана 4 став 1 ове уредбе могу упутирати, поред привредних боравка, и на принудни рад.

(2) У вришњу упућивања на принудни боравак и на принудни рад примењиваће се сходно проц. Уредбе о упућивању новчане спекулације на принудни боравак и принудни рад.

Члан 6

Од дана ступања на снагу уредбе неће се издати Јеврејима друштвеним са капиталом реја обавештења као ни дозволе обављање трговачких радња предметима лудске исхране на велико.

Члан 7

Ова уредба ступа на снагу под обавештења у „Службеним новинама“.

М. с. бр. 1222
2. октобра 1940. године
Београд

Председник Министарског савета министарства Министар трговачких послова
Драгиша Ј. Цветковић с. р.
Потпредседник Министарског савета
Др. Владо Мачек с. р.
(Сваки од њих осваја своје место)

II

На основу члана 1 Уредбе о извојима postoјећих прописа и личног писма од 16 септембра године Министарски савет прописује ова:

УРЕДБУ

О УТВРЂИВАЊУ ЛИЦА ЈЕВРЕЈСКЕ РЕКЛА ЗА УЧЕНИЦИМА УЧИШНИЦА ВИСОКИХ ШКОЛА У ГЛУ УНИВЕРЗИТЕТА, УНИВЕРЗИТЕТНИХ УЧИТЕЉСКИХ И ГИМНАЗИЈСКИХ ШКОЛА

Члан 1

На универзитетима и школама у реду универзитетних, средњих, учитељских и гимназијских школа може писати само одређен број уџ

Regulations limiting the rights of Jews in Yugoslavia, 1940

Драги ми Пајо,
ево нас овде абде - докле б' меде,
Немате и б' месеца штајдаске - бам гоним
покушавамо да овде изгубимо аоим милом
Ја и овећу је еле милом, али милом
бет. Врло нам је годно гоно овој милом,
маре су самима на јуно милом
Ово је иако милом од милом -
Ово су милом милом
да се милом, бет рекао
деи годим милом абамо -
Ка ми је милом да су милом
ј'дми? и милом је са милом?

Маган се го милом милом
P.P. милом су милом милом
самиме, сад не милом милом
да ми се милом милом
ј'дми! милом.
Мили нам - милом 9
милом милом?

Драги Пајо! Врло сам задовољан милом милом,
у Етопа немало никакви милом, он је бет скоро 10 дана у
Београду, немало милом милом, он је милом ми се милом милом милом.
Милом милом милом милом од милом милом, ми од милом милом
Милом милом милом милом да милом на бет милом, да не милом
и да се милом милом. Милом милом милом
П.П.

Pismo koje je Vera (Puci) pisala Pavlu
po završetku rata, avgusta 1945.

ДРЖАВНА
МУЗИЧКА АКАДЕМИЈА
БЕОГРАД

Бр. 3

БАЧНИ ЛИСТ

Мосертер Е. Вера

рођен 16 V 1927

у Новом Саду

редован је слушалац

Отсена за кларир

Секретар
Музичке академије

Б. Јоцић

29 IX 1945

у Београду.

(М. П.)

П. бр. 2258-43

Слика слушача

Потпис слушача

Вера Мосертер

ДРЖАВНА
МУЗИЧКА АКАДЕМИЈА У БЕОГРАДУ

Бр. 3

УПИСНИЦА

(INDEX)

Мосертер Е. Вера

рођ. 16 V 1927 у Новом Саду

уписан је дан 29 IX 1945

као редован

слушалац Отсена за кларир

Мучичке Академије

Секретар

Б. Јоцић

Потпис слушача

Вера Мосертер

П. бр. 2258-43

Димитарци
Vera Šosberger.

N. Sad.

Кривим потврђујем да сам протала
Чам моје својине: клавијатура
Blickner, бр. 109710 за 65.000.-
словима: шестдесетхиљада.

2. Октобра 1946

и. Н. Јаше.

Šosberger Vera

Потврда о пријави стана

име оца:

Мадарски Вера

рођена

1927. год у

среда

вере

данас

1927. год у

Н. Сад

и националности

у Новом Саду

бр.

Нови Сад,

име мајке:

Н. Саду

по занимању

у улични

у улични

бр.

мама

са у домаћ

пријавила се

у улични

1946 год.

Потпис чиновника који је пријаву примио

PREPIS ORIGINALA.

Federativna Narodna Republika Jugoslavija / Narodna Republika
 Srbija Muzička Akademija u Beogradu. ----- Diploma Josiberger
 E. Vere rodjena 16 maja 1927 u Novom Sadu polagala je 14 juna
 1949 diplomski ispit u Muzičkoj Akademiji odeljenja za klavir
 sa glavnim predmetom klavir i položila sa odličnim uspehom predmet
 odličnim ocenom: izvao dobar umetnički sposobnost: izrazita
 u Beogradu, 30 juna 1951 godine broj 785 Nastavnik glavnog pred-
 meta Ciril Liber profesor odeljenja Emil Rajek rektor Mihailo
 Vukdragović.

Stamp and handwritten notes area. Includes a circular postmark from Beograd dated 1951 and a signature.

Удружење музичких уметника Србије
 БЕОГРАД

Š. Бр. 4.

ЧЛАНСКА КАРТА
 JOSBERGER VERA,

KLAVIR, из N. SADA, је редован —
 редовни члан — члан од 20-X-1949.

Секретар, Председник,
[Handwritten signatures]

NARODNI ODBOR OPŠTINE NOVI SAD

Odeljenje za opštu upravu

Broj. 37 11292

19. XI. 1963 god.

NOVI SAD

Na molbu Sezberger Vera

iz Novog Sada, ul. Karadzićeva br. 5,
a na osnovu čl. 171 i 172 Zakona o opštem upravnom postupku,
Narodni odbor opštine Novi Sad izdaje

U V E R E N J E

Sezberger Vera, muzičar iz Novog Sada
do danasnjeg dana nije sklapala brak t.j. nije
bila udavana.

Taksa po tar. broju 1 i 52 Zakona o administrativnim
taksama naplaćena je i na molbi poništena.

Uverenje se izdaje u svrhu _____
radi prikaza u inostranstvu.

Načelnik,

Stranar

Музички животи

ДВА УСПЕЛА СИМФОНИСКА КОНЦЕРТА

Гесловане оркестра Новосадске филхармоније у Београду као такво је већ на похвалу. Обзиром, у оквиру својих могућности, студено, уралено и непретенциозно он је под изравном Предрага Милошевића изнео низ Моцартових дела. Оно што при томе нарочито радује, jeste што је овај колектив pokazao realne kvalitete koje i nema sumnje da ће се са систематским и сталоженим радом и гледиштем (на пр. већерних група инструмената, а пре свега пре на виолине) развити у врло добро оркестарско тело.

Правистинста Антон Еберст извело је на овом концерту солистичку партију у Концерту за кларинет и оркестар А дур солидно, серозно и врло музикално.

Правистиниња Вера Шосбергер је своју партију у Концерту пре под за клавира и оркестар ostvarila konkretno, muzikalno, али у звуку много прејакно и стилски не sasvim премишљено, нарочито када су у питању Моцартове прозачне брзе пасаже.

У Предрагу Милошевићу солиста су имали сигурног сарадника.

Иначе, музичар са много знања и одличан организатор, Предраг Милошевић као покретач у музичком животу Новог Сада, прво као директор и диригент опере, а сада на челу овог оркестра, заслужује посебно признање.

П.

"Радужница" 14. II. 1956

PONEDELJAK, 23. NOVEMBAR 1959. GOD. • U 90. CASOVU

Koncert

KAMERNE MUZIKE

Harpa
Mocartl
Betoven
Glinka
Loika

Dirigent
Marijan Rajduga
Solisti
Vera Šosberger
Gabriela Eberst
Ivan Mutišević
Jovan Firman
Velimir Pavlović
Anton Tot
Anton Eberst
Drozdimir Lazarević

Вера Шембергер

Анђело Еберсол

ПРОГРАМ

ВОЂЕРАНЕ АМАДЕЈУС МОЦАРТ
(1756 — 1791)

Маса љубав журнал за гудачки оркестар
Allegro
Romance — Andante
Minuetto — Allegretto
Rondo — Allegro

Концерт за клавири и оркестар, А-бем
Allegro
Andante
Rondo

ОДНОР

Концерт за клавири и оркестар, опус
Allegro
Larghetto
Allegretto

Свадебна гига
Allegro
Andante
Minuetto — Allegro
Allegro vivo

Музички живот

"Борба" 15. I. 1950

СИМФОНИСКИ КОНЦЕРТ НОВОСАДСКЕ ФИЛАХАРМОНИЈЕ

Диригент Предраг Милошевић

Писаниноткиња Вера Шембергер, синглата и солистички партиципациони елемента са симфоничким оркестром, музичким и културним установама, а у овом случају симфоничким оркестром Новосадске филхармоније, која је своју коректну технику, мада је још недовољно развијена, али је довољно развијена, да се може издати у овом случају. Публика је у припадном програму испунила дворану и сјајно примила госте.

Михаило ВУКДРАГОВИЋ

SRPSKO NARODNO POZORIŠTE

Januar 1956

PROGRAM KONCERTA

povodom proslave 200-godišnjice rođenja
W. A. MOZARTA

Učinište 18. januara 1956

SIMFONISKI KONCERT

NOVOSADSKJE FILHARMONIJE

Dirigent:

PREDRAG MILOŠEVIĆ

Solisti:

VERA ŠOSBERGER

Klavir

ANTON EBERŠT

Klarnet

Početak u 20 časova

PROGRAM:

„Mala noćna muzika“

Allegro
Romanza
Menuetto
Rondo

Koncert za klarnet i orkestar A-dur

Allegro
Adagio
Rondo

Koncert za klavir i orkestar c-moll

Allegro
Larghetto
Allegretto

Simfonija g-moll

Allegro molto
Andante
Menuetto
Allegro assai

КОНЦЕРТНА ПОСЛОВНИЦА СРБИЈЕ

КОЛАРЧЕВ НАРОДНИ УНИВЕРЗИТЕТ

У ОКВИРУ ПРОСЛАВЕ 200-ГОДИШЊИЦЕ РОЂЕЊА W. A. MOZART-A

**СИМФОНСКИ КОНЦЕРТ
НОВОСАДСКЕ ФИЛХАРМОНИЈЕ**

ДИРИГЕНТ

ПРЕДРАГ МИЛОШЕВИЋ

СОЛИСТИ

ВЕРА ШОСВЕРГЕР

(КЛАВИР)

АНТОН ЕВЕРСТ

(КЛАРИНЕТ)

Београд, 12 фебруар 1956 године

ПОЧЕТАК У 20 ЧАСОВА

ПОСЛОВНИЦА ЗА КУЛТУРНО УМЕТНИЧКЕ ПРИРЕДБЕ ВОЈВОДИНЕ

КОНЦЕРТ НА ДВА КЛАВИРА СМЯТКА ПОУ

понеделник
17 март 1958
почеток у
20 часова

ИЈА КАСОВИЦ • БЕРА ШОСБЕРГЕР • АУШКО ТРБОЈЕВИЋ • БУДА РАЈКОВИЋ

Дворана Српског
Народног позоришта

ПРОГРАМ:
Турини, Вах, Рахманџинов, Таренгли

Улазнице се продају на
благотини Пословнице

*Vera sa kolegicom M. Dunderov
u dvorištu Muzičke škole*

Ladislav Šlezinger

Sadašnji izgled kuće u Karadžićevoj ulici u kojoj je Vera sa porodicom živela nakon rata.

NEUROPSIHIJATRIJSKI ODELJENJE
 VRSLO, IZBROJ 16.429

Otpusna lista

Prezime, očevo ime i ime KOSMAREK VERA
 zanimanje penzioner iz NOVOG SADA lečen-a je u ovoj bolnici

od 13.9.1971 196 do 24.11.1971 196 koga dana je otpušten-a se dijagnozom

(latinska i Srba) PSIHOZIS - akut. per. nakon raskeđja

Primedba: M. Melleril a 25 3x3,
Terfluzin a 10 3x1/2

V speraxette 1 uvače

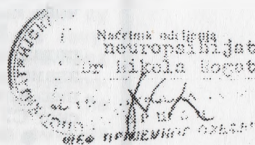
Apaurin a 5 3x1,

Kontrola za mesec dana kod nadležnog neuropsihijatra.

24.11.1971

gl. lek. odeljenja
 dr. Olga Popović

Nadželnik odeljenja
 neuropsihijatar
 dr. Nikola Bogotkin

Izdavač: Novinska ustanova Srpski list SFRJ - Beograd
 Oznaka za porudžbinu: GVR. br. 21/38

НОВИ САД

ПРОНАЂЕН НЕПОЗНАТ ЛЕШ

Прекјуче око 9 часова у Дунаву је пронађен леш жене у близини бивше зграде „Царинарнице“ у Новом Саду. Утврђено је да је жена стара између 35 и 40 година, висине око 170 сантиметара, смеђе проседе косе кратко подигнана. На себи је имала зимски капут петролеј боје од махера, првени цем пер са високим оковратни ком, суким тегет боје и антилоп пипеле са гуменим раним њоним. Мале се грађани који престопају утврђењу да се јаве дежурној служби СУП-а, телефонски број 92.

Ј. З.

1. ЈАНУАР 1972. ● ДНЕВНИК

НОВИ САД

УТОПИЛА СЕ ВЕРА ШОЗБЕРГЕР

У нашем јучерашњем броју објавили смо фотографију непознате жене чији је леш нађен у недељу око 9 часова на кеју код некадашње Царинарнице.

— Захваљујући објављеној слици у Вашем листу и подацима које сте дали грађани су нам омогућили да сазнамо ко је утопљеница — обавестио нас је јуче истражњик Александар Прица. — Захваљујем се у име новосадског СУП-а и овог пута на помоћи.

● Утопљеница је Вера Шозбергер (45), пензионер из Улице Карађорђевог 5 у Новом Саду.

● За сада се још увек не зна да ли је у питању несрећни случај, самоубиство или нешто треће.

С дубоким болом јављамо да нас је наша сестра, свастика, тетка и рођака

ВЕРА ШОСБЕРГЕР
пијаниста

Трагично напустила 9. Јануара 1972. године.

Сахрана ће се обавити у четвртак, 13. Јануара 1972. у 15 часова на Новосадском Језрејском гробљу.

Сестра Мира, zet Динко, сестричина Клер, братић Павле

13. 01. 1972
Нв. 17

РАДНА :

IN MEMORIAM

ВЕРА ШОСБЕРГЕР

Једна мала, готово узгредна вест, соопштила нам је да је један драги пријатељ, добар човек и племенит уметник отишао, отишао добровољно, као у једном од оних узалудних, а опет лепих јуништава. Вера Шосбергер отишла је скромно, нечујно, неспазито, али она је била присутна у животу наше музичке културе. Није била присутна дуго, ни често, али је њено присуство ипак било толико да буди лепа сећања на једног уметника, лиричног, истичајућег, јединственог и оригиналног, који је у свом пијанистичком снаралу ипак да пружи управо оно најлепше што музика може да пружи: поезију, нежност и пре свега искреност.

Вера Шосбергер није стигла да пружи све оно што је хотела дужити и по свом знању и по својој кудтури и професионалној осећајности. Све што је пружи ла, била је динка залагања што је ико друго не ис ја, који није било ога, имало да остане снажан во дар и дуканит човек, и овако професионал и племенит уметник.

Борис Шаула

18. 01. 1972 Нв. 72
Шосбергер

ГУДАЛО — Радио Нови Сад (17.30)

СЕЋАЊЕ НА ВЕРУ ШОСБЕРГЕР

Данашња емисија је посвећена интерпретацијама једне од највреднијих уметница који су деловали у Војводини, пијанисткињи **Вери Шосбергер**, рођеној у Новом Саду 1927. године и трагично преминулој у родном граду 1977. године. У емисији ћемо слушати снимке извођења Вере Шосбергер, који су заслугом фонотене Радио Новог Сада сачувани од заборава. Њене интерпретације представљају највиши домет уметничке зрелости ове велике пијанисткиње. Такође ће бити коришћени и материјали из емисија Радио-Новог Сада. Емисију је припремио Бошко Бута.

Svenka Savić
VERI ŠOSBERGER U SPOMEN
IN MEMORIAM
VERA SCHOSBERGER

Izdanje i štampa
Futura publikacije, Novi Sad

Za izdavača
Relja Dražić

Dizajn korica
Reizenmann

Ova brošura publikuje se u okviru projekta
„Znamenite žene Novog Sada” kojim unutar
organizacije *Ženske studije i istraživanja*
u 2000. rukovodi Gordana Stojaković.

Novi Sad, 2000.

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови сад

786.2.071.2(497.113 Novi Sad): Šosberger, V.

САВИЋ, Свенка

Veri Šosberger u spomen = In memoriam Vera
Schosberger / Svenka Savić. ' Novi Sad : Futura pub-
likacije).- 28 str : fotogr. 21 cm

Tekst uporedo na srp. i engl. jeziku. - Bibliografija ;
Reference / translated by Edita Jankov: str. 26-28.

a) Шоосбергер, Вера (1927-1972)

